

Kevin Lang
& *Jonathan S Leonard (red):*

**Unemployment and the
Structure of Labor Markets**

Den institutionella skolan dominerade länge amerikansk arbetsmarknadsforskning. Forskningstraditionen var rik på detaljkunskaper om förhållandena på arbetsmarknaden men samtidigt i hög grad teorifattig. Inom den nationalekonomiska teorins huvudfåra behandlades å andra sidan arbetsmarknaden högst schematiskt – en marknad lik andra (faktor)marknader, i vissa fall med tillägg om lönestelhet.

Under de senaste decennierna har arbetsmarknadsteorin utvecklats snabbt. Sökteorin på 1960-talet, kontraktsteorin på 1970-talet och den effektiva lönehypotesen på 1980-talet exemplifierar detta.

Teoriutvecklingen har lett till att man åter, liksom tidigare institutionalisterna, uppmärksammar institutionerna och deras inverkan på arbetsmarknadsstruktur. Till skillnad från institutionalisterna görs detta från klart formulerade teoretiska utgångspunkter och de empiriska undersökningarna genomförs med avancerad ekonometrisk teknik. *Unemployment and the Structure of Labor Markets* redigerad av Kevin Lang och Jonathan Leonard (Basil Blackwell, New York & Oxford 1987) är ett bra exempel på detta återfödda intresse för arbetsmarknadsstruktur.

Boken består av tio artiklar, väl sammanhållna kring två teman: orsaker till löneskillnader mellan industrier och förklaringar av arbetslöshetens struktur.

Man talar ofta om höglöne- respektive låglöneindustrier. Alan Krueger och Lawrence Summers visar i sin artikel att ungefär samma rangordning av industrier efter lön gäller för olika västliga länder. En industri som är höglöneindustri i ett land har oftast samma position i andra länder. Även om rangordningen är densamma är dock lönedifferenserna olika stora. Sverige har t ex en mycket låg lönespridning jämfört med övriga länder. I USA har också rangordningen mellan industrierna efter lön varit förvånansvärt konstant över tiden. Utvecklingen av lönestrukturen över tiden i andra länder behandlas inte.

Löneskillnaderna reduceras men försvinner inte om hänsyn tas till skillnader i arbetskraftens sammansättning mellan olika industrier. Vilka är då förklaringarna till de kvarstående skillnaderna? Krueger och Summers har två hypoteser. Den ena är att industrier med monopolistisk ställning betalar högre löner. Arbeterna får del av företagets monopolrätter. Den andra är effektivitetslönehypotesen. Den utgår från att det finns ett samband mellan lön och effektivitet. Högre lön leder till ökad effektivitet. Sambandet

mellan lön och effektivitet skiljer sig emellertid åt mellan industrier. Företagen betalar därför olika lön i olika industrier. Det förklarar dock knappast att alla yrkesgrupper har högre löner i höglöneindustrier. Krueger och Summers kompletterande förklaring är att "rättviseskäl" leder till att alla grupper får högre lön i en höglöneindustri.

Om nu olika industrier betalar samma arbetskraft olika mycket, t ex på grund av olika samband mellan lön och effektivitet, är det av stort intresse hur jobben är fördelade mellan olika branscher. En vanlig föreställning är att goda arbeten inom industrin håller på att ersättas av dåliga inom servicesektorn i USA. William Dickens och Kevin Lang redovisar en undersökning där de delar upp arbeten i sådana som är på den primära arbetsmarknaden och sådana som är på den sekundära.¹ Deras resultat pekar på att andelen som har arbeten på den primära arbetsmarknaden har ökat. Förklaringen är att andelen "bra arbeten" har ökat inom varje sektor vilket bara delvis motverkats av ogynnsamma branschförskjutningar. Det finns dock oroande inslag i deras annars ljusa bild. Ungdomarna tenderar att i ökad utsträckning hamna på den sekundära arbetsmarknaden.

Två av artiklarna, av William Dickens och Lawrence Katz respektive Kevin Murphy och Robert Topel, redovisar mikrodatabaserade skattningar av löneskillnader mellan olika industrier. De försöker därvid kontrollera för ett stort antal variabler (utbildning, ålder, antal arbetsår m m). I båda fall blir resultatet att betydande löneskillnader kvarstår mellan industrierna. Murphy och Topel gör emellertid ytterligare en intressant bearbetning. Med hjälp av ett longitudinellt data-material studerar de löneutvecklingen för dem som byter bransch. Resultaten pekar på att de som flyttar från låglöne- till höglöneindustrier får ett lönelöft som bara motsvarar ca 1/3 av löneskillnaden mellan

¹ Metodiken är densamma som i W Dickens & K Lang, "A Test of Dual Labor Market Theory", *American Economic Review*, Vol 75, 792-805.

branscherna. Det kan tyda på att löneskillnaderna mellan branscherna till viss del kan förklaras av en selektivitet i arbetskraftsrekryteringen som inte fångas upp av de variabler som använts som kontrollvariabler. Andra förklaringar är också tänkbara så fortsatta studier på området är av stort intresse.

Vid analyser av arbetslösheten utelämnas ofta efterfrågesidan. Jonathan Leonard gör tvärtom och startar i floden och bestånd av arbetsplatser. Han beräknar omsättning av jobb med hjälp av företagsdata. Beräkningsprincipen går lätt att visa med ett exempel: Om antalet anställda i ett företag ökar med fem under ett år så skapas fem nya jobb. Vid motsvarande nedgång så försvinner fem jobb. Beräknat på detta sätt försvann 1/9 av alla arbeten i USA per år under perioden 1977-82 medan antalet nyskapade arbeten motsvarade 1/8 av det totala antalet arbeten per år. Bruttoströmmarna av jobb är alltså mycket stora.

Leonards huvudresultat är: 1) Ungefär hälften av dem som lämnar sysselsättning för arbetslöshet eller för att lämna arbetskraften, gör det samtidigt som deras arbeten försvinner. 2) Antalet nytillkomna arbeten i ekonomin varierar inte med konjunkturen. Däremot varierar antalet arbeten som försvinner med konjunkturen. 3) När företag förändrar antalet anställda gör de detta i regel under kort tid (inom ett år). 4) De strukturella förändringarna inom industrier är mycket större än de mellan industrier.

Ett par artiklar behandlar andra aspekter på arbetslöshetens struktur. Mark Dynarski och Steven Sheffrin studerar hur arbetslöshetsperiodernas längd varierar med konjunkturen. Ett något överraskande resultat är att om man kontrollerar för olika egenskaper hos de arbetslösa (ålder, utbildning, m m) så varierar inte arbetslöshetstiderna med konjunkturen. Min misstanke är att detta förklaras av att permitteringarna är starkt konjunkturkänsliga och att arbetslöshetsperioderna för permitterade är kortare än för övriga grupper. Det uppväger att andra grupper får längre arbetslöshet under en lågkonjunktur. I Sverige med mycket få permit-

teringar skulle vi alltså kunna ha ett helt annat mönster än i USA.

John Haltiwanger och Mark Plant gör en uppdelning av arbetslösheten i jämvikts-(naturlig)arbetslöshet, permitteringsarbetslöshet och konjunkturarbetslöshet. Huvudresultatet är att olika typer av arbetslöshet har olika effekter på löneutvecklingen. Den starkaste (dämpande) effekten har permitteringsarbetslösheten.

Boken visar hur teoriutveckling leder till nya (ibland återupplivade) empiriska frågor. Självklart leder också varje empirisk undersökning till nya frågor. Några sådana frågor är: Varför finns det bestående stora lönedifferenser mellan industribranscher? Vad bestämmer nivån på jämviktsarbetslösheten? Vad förklarar de mycket stora bruttoströmmarna av arbetsplatser? Boken ger många uppslag till empiriskt inriktade studier också av svensk arbetsmarknad.

Professor *ESKIL WADENSJÖ*
Institutet för social forskning
Stockholms universitet